

รายละเอียดของรายวิชา

วน.๐๐๓ วิสุทธิมรรคศึกษา (Visuddhimagga Studies) ๒ (๒-๐-๔)

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โครงการขยายห้องเรียน วัดไชยชุมพลชนะสงคราม ตำบลบ้านใต้ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๐๐๐

หมวดที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑.รหัสและชื่อรายวิชา วน.๐๐๓ วิสุทธิมรรคศึกษา (Visuddhimagga Studies)
๒.จำนวนหน่วยกิต ๒ (๒-๐-๔)
๓.หลักสูตรและประเภทของรายวิชา หลักสูตรประกาศนียบัตรการปฏิบัติวิปัสสนาภานา (ป.วน.)
๔.อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย น.ธ.เอก, พธ.บ. (พุทธศาสตร์), พธ.ม. (วิปัสสนา)
๕.ภาคการศึกษา / ชั้นปีที่เรียน ภาคการศึกษาที่ ๑ / หลักสูตรประกาศนียบัตรการปฏิบัติวิปัสสนาภานา (ป.วน.)
๖.รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (PRE-REQUISITE) :- (ถ้ามี) ไม่มี
๗.รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (CO-REQUISITES) : ไม่มี
๘.สถานที่เรียน โครงการขยายห้องเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะพุทธศาสตร์ วัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี
๙.วันที่จัดทำหรือหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

๑. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

- ๑) เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของคัมภีร์วิสุทธิมรรค
- ๒) นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมาย ความเป็นมา องค์ประกอบ และหลักการสำคัญของวิสุทธิมรรค
- ๓) นักศึกษาสามารถวิเคราะห์แนวทางการ, วิธีการแต่งคัมภีร์, ความดีเด่นของคัมภีร์วิสุทธิมรรค
- ๔) นักศึกษาสามารถวิเคราะห์สาระสำคัญของคัมภีร์วิสุทธิมรรค ทั้งในส่วน ศีลนิตะ สมาธินิตะ และปัญญานิตะ ได้
- ๕) นักศึกษาสามารถนำหลักการและแนวคิดในคัมภีร์วิสุทธิมรรคมาประยุกต์ใช้ และนำมาเผยแพร่ได้อย่างเหมาะสม

๒. วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา

- เพื่อพัฒนาและปรับปรุงให้ผู้เรียนศึกษาวิเคราะห์โครงสร้าง เนื้อหาหลักสูตรและหลักธรรมสำคัญของคัมภีร์วิสุทธิมรรค และอิทธิพลของวิสุทธิมรรค ที่มีต่อวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และวิถีชีวิตต่อสังคมไทย
- เพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐาน สกอ.
- เพื่อให้มีเนื้อหาสาระและความทันสมัยมากยิ่งขึ้น
- เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน
- เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และปรัชญาการศึกษาของมหาวิทยาลัย

หมวดที่ ๓ ลักษณะและการดำเนินการ

๑. คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้าง เนื้อหาหลักสูตรและหลักธรรมสำคัญของคัมภีร์วิสุทธิมรรค และอิทธิพลของวิสุทธิมรรค ที่มีต่อวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และวิถีชีวิตต่อสังคมไทย

๒. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา

บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง
๓๒	ตามความต้องการของผู้เรียน		การศึกษาด้วยตนเอง ๔ ชั่วโมง/สัปดาห์

๓. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นิสิตเป็นรายบุคคล
วิธีการให้คำแนะนำ เข้าพบตามที่นัดหมาย

หมวดที่ ๔ ผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอนและการประเมินผล

๑. ด้านคุณธรรม จริยธรรม		
การพัฒนาผลการเรียนรู้	วิธีการสอน	วิธีการวัดและประเมินผล
๑. [●] วินัยและความรับผิดชอบ ๒. [●] มีน้ำใจ มีจิตอาสา ๓. [O] มีความซื่อสัตย์ ๔. [●] เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ๕. [●] ประพฤติตนเป็นต้นแบบอย่างที่ดี	- บรรยายพร้อมยกตัวอย่างเกี่ยวกับประวัติและพัฒนาการของคัมภีร์วิสุทธิมรรค ประวัติผู้รจนาคือพระพุทโธชาจารย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน - วิเคราะห์ วิจารณ์ - และร่วมกันอภิปรายกลุ่ม - กำหนดให้นักศึกษาหาทำรายงานเสนอหน้าชั้นเรียน	- พฤติกรรมการเข้าเรียน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามขอบเขตที่ให้และตรงเวลา - มีการอ้างอิงเอกสารที่ได้นำมาทำรายงาน อย่างถูกต้องและเหมาะสม - ประเมินผลการวิเคราะห์กรณีศึกษา - ประเมินผลการนำเสนอรายงานที่มอบหมาย
๒. ด้านความรู้		
ความรู้ที่ต้องได้รับ	วิธีการสอน	วิธีการวัดและประเมินผล
๑. [●] มีความรู้ความเข้าใจ ๒. [●] ใช้ความรู้มาอธิบาย ๓. [O] มีความรู้ในศาสตร์ ๔. [●] มีความรอบรู้เท่าทัน ๕. [●] สามารถเข้าใจความก้าวหน้า	บรรยาย อภิปราย การทำงานกลุ่ม การนำเสนอรายงาน การวิเคราะห์กรณีศึกษา และมอบหมายให้ค้นคว้าหลักธรรมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาสรุปและนำเสนอ การศึกษาโดยใช้ปัญหา และโครงงาน PROBLEM BASE LEARNING และ STUDENT CENTER เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	- ทดสอบย่อย สอบกลางภาค สอบปลายภาค ด้วยข้อสอบที่เน้นการวัดหลักการและทฤษฎี - นำเสนอสรุปการอ่านจากการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้อง - ประเมินผลจากงานที่ได้มอบหมายให้ไปศึกษาค้นคว้า
๓. ด้านทักษะทางปัญญา		
ทักษะปัญญาที่ต้องพัฒนา	วิธีการสอน	วิธีการวัดและประเมินผล
๑. [●] วินัยและความรับผิดชอบ ๒. [●] มีน้ำใจ มีจิตอาสา ๓. [O] มีความซื่อสัตย์ ๔. [●] เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ๕. [●] ประพฤติตนเป็นต้นแบบอย่างที่ดี	- การมอบหมายให้นักศึกษาทำโครงงานพิเศษ และนำเสนอผลการศึกษา - อภิปรายกลุ่ม - วิเคราะห์กรณีศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนววิสุทธิมรรค กับแนวที่ปรากฏในพระไตรปิฎก - การสะท้อนแนวคิดจาก	สอบกลางภาคและปลายภาค โดยเน้นข้อสอบที่มีการวิเคราะห์หลักการเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมในธรรมภาคปฏิบัติ ๒

๔. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องพัฒนา		
ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องพัฒนา	วิธีการสอน	วิธีวัดและประเมินผล
๑. [●] วินัยและความรับผิดชอบต่อ ๒. [●]มีน้ำใจ มีจิตอาสา ๓. [O]มีความซื่อสัตย์ ๔. [●] เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ๕. [●]ประพฤติตนเป็นต้นแบบอย่างที่ดี	- จัดกิจกรรมกลุ่มในการวิเคราะห์กรณีศึกษา - มอบหมายงานรายกลุ่ม และรายบุคคล หรือ อ่านบทความที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา - การนำเสนอรายงาน - เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน	- ประเมินตนเอง และเพื่อน ด้วยแบบฟอร์มที่กำหนด - รายงานที่นำเสนอ พฤติกรรมการทำงานเป็นทีม - รายงานการศึกษด้วยตนเอง - แบบสังเกตพฤติกรรม
๕. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ		
ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	วิธีการสอน	วิธีวัดและประเมินผล
๑. [●] วินัยและความรับผิดชอบต่อ ๒. [●]มีน้ำใจ มีจิตอาสา ๓. [O]มีความซื่อสัตย์ ๔. [●] เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ๕. [●] ประพฤติตนเป็นต้นแบบอย่างที่ดี	- มอบหมายงานให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จาก website สื่อการสอน e-learning และทำรายงาน โดยเน้นการนำตัวเลข หรือมีสถิติอ้างอิง จากแหล่งที่มาข้อมูลที่น่าเชื่อถือ - นำเสนอโดยใช้รูปแบบและเทคโนโลยีที่เหมาะสม - มอบหมายงานที่ต้องมีการนำเสนอทั้งในรูปเอกสารและด้วยวาจาประกอบสื่อเทคโนโลยี	- ประเมินทักษะการจัดทำรายงาน และนำเสนอด้วยสื่อเทคโนโลยี - ประเมินรายงานการสืบค้นข้อมูลด้วยเทคโนโลยี

หมวดที่ ๕ แผนการสอนและการประเมินผล

๑. แผนการสอน

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมงบรรยาย	วิธีสอน/กิจกรรมการเรียนรู้ การสอนและสื่อที่ใช้	ชื่อผู้สอน
๑	บทนำ ปฐมนิเทศนักศึกษา - แนะนำรายวิชา ชี้แจง/ข้อตกลงต่างๆ ของวิชานี้		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - การบรรยาย ร่วมอภิปราย	พระสมุทรสมโภชน์ อินทวิริโย

	- ปรับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ คัมภีร์วิสุทธิมรรค - ความหมาย ความสำคัญ อิทธิพลของคัมภีร์วิสุทธิมรรค ในประเทศไทย - ประวัติพระอรรถกถาจารย์ , พระพุทธโฆษาจารย์ - เหตุผลการแต่งคัมภีร์วิสุทธิมรรค		-ใช้สื่อโปรเจกเตอร์ และ เพาเวอร์พอยท์	
๒	โครงสร้างของคัมภีร์วิสุทธิมรรค - ลำดับการเรียบเรียงเนื้อหา - ลักษณะการใช้ภาษา - ความงามของคำสอน ๓ ระดับ - อุปนัยความเป็นผู้มีวิชา ๓ - อุปนัยของปฏิสัมพันธ์ ๔ - การละกิเลสโดยอาการ ๓		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - การบรรยาย - ร่วมอภิปราย -ใช้สื่อโปรเจกเตอร์ และ เพาเวอร์พอยท์	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย
๓	ศีลนิเทศ ความหมายของศีล ประเภทของศีล อานิสงส์ของศีล โทษของการทุศีล		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - การบรรยาย ร่วมอภิปราย -ใช้สื่อโปรเจกเตอร์ และ เพาเวอร์พอยท์ - มอบหมายรายงาน	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย
๔	ปาริสุทธิศีล ๔ -ปาฏิโมกขสังวรศีล - อินทริยสังวรศีล - อาชีวปาริสุทธิศีล - ปัจจัยสันนิสิตศีล		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - ร่วมกันอภิปราย - บรรยายสรุป -ใช้สื่อโปรเจกเตอร์ และ เพาเวอร์พอยท์	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย
๕	ธุดงค์นิเทศ - ความหมายของธุดงค์ - ประเภทของธุดงค์ - วิธีการสมาทานธุดงค์ - อานิสงส์ของธุดงค์ - โทษของการไม่เข้าใจเรื่องธุดงค์		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - ร่วมกันอภิปราย - บรรยายสรุป -ใช้สื่อโปรเจกเตอร์ และ เพาเวอร์พอยท์ - ใบงานประจำครั้งที่ ๑	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย

๖	กัมมัฏฐานคณนิตเทศ -แนวการปฏิบัติกรรมฐาน ตามวิสุทธิมรรค ประเภทของกรรมฐาน ระเบียบปฏิบัติในการปฏิบัติ กรรมฐาน วิธีสอนกรรมฐานตามแนววิ สุทธิมรรค		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - ให้นักศึกษาออกมา นำเสนองาน - ร่วมกันอภิปราย - บรรยายสรุป - ใช้โปรแฉิคเตอร์และ เพาเวอร์พอยท์ - ใบงาน ครั้งที่ ๒	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย
๗	การเจริญกสิณตามแนววิ สุทธิมรรค -ความหมายของกสิณ - การบรรลุฌาน - การเจริญกสิณสิบประการ - ประโยชน์จากการเจริญ กสิณสิบ		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - ให้นักศึกษาออกมา นำเสนองาน - ร่วมกันอภิปราย - บรรยายสรุป - ใช้สื่อโปรแฉิคเตอร์ และ เพาเวอร์พอยท์	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย
สอบกลางภาค				
๘	การเจริญอสุภกรรมฐาน ตามแนววิสุทธิมรรค - ความหมายของกรรมฐาน - ประเภทของอสุภกรรมฐาน - แนวทางการเจริญอสุภ กรรมฐาน - ประโยชน์ของอสุภ กรรมฐาน		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - ให้นักศึกษาออกมา นำเสนองาน - ร่วมกันอภิปราย - บรรยายสรุป - ใช้โปรแฉิคเตอร์และ เพาเวอร์พอยท์	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย
๙	การเจริญอนุสสติตามแนว วิสุทธิมรรค -ความหมายของอนุสสติ - ประเภทของอนุสสติ - วิธีเจริญอนุสสติ ๑๐ - ประโยชน์ของการเจริญ อนุสสติ		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - การให้นักศึกษาออกมา นำเสนองานหน้าชั้น - ร่วมกันอภิปราย - บรรยายสรุป - ใช้โปรแฉิคเตอร์และ เพาเวอร์พอยท์	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย
๑๐	การเจริญพรหมวิหารตาม แนววิสุทธิมรรค - การเจริญเมตตาพรหม วิหาร - การเจริญกรุณาพรหมวิหาร - การเจริญมุทิตาพรหมวิหาร		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - ให้นักศึกษาออกมา นำเสนองาน - ร่วมกันอภิปราย - บรรยายสรุป	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย

	-การเจริญอุเบกขาพรหม วิหาร อานิสงส์การเจริญพรหม วิหาร วิธีการเจริญอารูป กัมมฐาน ๔		-ใช้โปรเจ็คเตอร์และ เพาเวอร์พอยท์ ใบงานมอบหมายครั้งที่ ๓	
๑๑	ปริเฉทที่ ๑๑ สมาธินิเทศ การเจริญปฏิกุศลสัญญา กัมมฐาน กับธาตุวัตถุ กัมมฐาน ปริเฉทที่ ๑๒ อธิวิธินิเทศ ปริเฉทที่ ๑๓ อภิญาณินิเทศ		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - ให้นักศึกษาออกมา นำเสนองานหน้าชั้น - ร่วมกันอภิปราย - บรรยายสรุป - ใช้โปรเจ็คเตอร์และ เพาเวอร์พอยท์	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย
๑๒	ปริเฉทที่ ๑๔ ขันธนิเทศ อัน เป็นภูมิหรืออารมณ์ของ วิปัสสนา ปริเฉทที่ ๑๕ อายตนะ, ธาตุ นิเทศ แสดงถึงอายตนะ ๑๒ และ ธาตุ ๑๘ ปริเฉทที่ ๑๖ อินทริย, สัจจ นิเทศ อินทริย์ ๒๒ และธาตุ ๑๘ ปริเฉทที่ ๑๗ ปัญญาภูมิ นิเทศ ปฏิจจสมุปบาท ๑๒ ประการ		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - ให้นักศึกษาออกมา นำเสนองานหน้าชั้น - ร่วมกันอภิปราย - บรรยายสรุป - มอบหมายงานสัปดาห์ หน้า - ใช้โปรเจ็คเตอร์และ เพาเวอร์พอยท์	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย
๑๓	ปริเฉทที่ ๑๘ ทิฐิวินิเทศ ปริเฉทที่ ๑๙ กังขาวิตรณวิ สุทธินิเทศ ปริเฉทที่ ๒๐ มัคคามัคค ญาณทัสนวิสุทธินิเทศ		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - ให้นักศึกษาออกมานำเสนอ งานมอบหมายหน้าชั้น - ร่วมกันอภิปราย - บรรยายสรุป - ใช้โปรเจ็คเตอร์และ เพาเวอร์พอยท์	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย
๑๔	ปริเฉทที่ ๒๑ ปฏิปทา ญาณทัสนวิสุทธินิเทศ ปริเฉทที่ ๒๒ ญาณทัสนวิ สุทธินิเทศ		- กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน - ให้นักศึกษาออกมา นำเสนองานหน้าชั้น - ร่วมกันอภิปราย - บรรยายสรุป	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย

			มอบหมายงานสัปดาห์หน้า -ใช้โปรแจักเตอร์และ เพาเวอร์พอยท์	
๑๕	ประเด็นที่ ๒๓ ปัญญาภาวานา นิสังสนิเทศ อานิสงส์ของ ภาวานาปัญญาอันบังเกิดขึ้น ด้วยการเจริญวิปัสสนา กัมมมฐาน		-กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน -ให้นักศึกษาสรุปเนื้อหา -ใช้โปรแจักเตอร์และ เพาเวอร์พอยท์	พระสมุห์สมโภชน์ อินทวิริโย
๑๖	สอบปลายภาค			

๒. แผนการประเมินผลการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้	วิธีการประเมิน	สัปดาห์ที่ประเมิน	สัดส่วนของการประเมิน
ความมีศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริตและความ รับผิดชอบ	การสังเกต/การเข้าชั้น เรียน	ทุกสัปดาห์	๑๐%
ความก้าวหน้าของการ เรียนรู้	การสอบกลางภาค	๘	๑๐%
ความก้าวหน้าของ ความรู้	การสอบปลายภาค	๑๖	๖๐%
ทักษะการสืบค้นข้อมูล วิเคราะห์การทำความเข้าใจ และการนำไป ประยุกต์ใช้	ทดสอบย่อย	๔,๑๒	๑๐%
ทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล ทักษะ การใช้ภาษา การใช้ คณิตศาสตร์เพื่อการ วิเคราะห์และจัดการ ข้อมูล	มอบหมายชิ้นงาน/การ นำเสนองาน	๑๐ - ๑๔	๑๐%

หมวดที่ ๖ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

๑. เอกสารและตำราหลัก

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาเตปิฏก ๒๕๐๐. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

_____ .พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาฯ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

_____ .วิสุทธิมคคปกรณ์ (ปฐมภาค-ทุติยภาค). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๕๙.

_____ .วิสุทธิมคคมหาฎีกา (ปฐมภาค-ทุติยภาค). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๕๘.

พระอุปัชฌาย์. วิมุตติมรรค. แปลและเรียบเรียงโดย พระเทพโสภณ(ประยูร ธมมจิตโต) และคณะ แปลจากฉบับภาษาอังกฤษของพระเอฮารา พระโสมเถระ และพระเขมินทเถระ พิมพ์ครั้งที่ ๖ เนื่องในงานบำเพ็ญกุศลออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ พระพุทธวรญาณ(มงคล วิโรจน์มหาเถร อดีตเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร และอดีตเจ้าคณะภาค ๑๕ ณ เมรุวัดวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร วันที่ ๕-๖-๗-๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๘, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

๒. เอกสารและข้อมูลแนะนำ

พระปัญญาวโรภิกขุ. หลักการปฏิบัติวิปัสสนาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : เอกสารการบรรยายวิปัสสนาภาวนา โครงการฝึกอบรมพระวิปัสสนาจารย์ ศูนย์ปฏิบัติธรรม “ธรรมโมลี”, ๒๕๕๔.

กรีสดา เทียรทอง. แนวการสอนกรรมฐานของพระพุทธองค์กับการปฏิบัติพระกรรมฐานในประเทศไทย. รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา. ๒๕๓๓.

๒. หนังสืออ่านเสริม

พระครูเกษมธรรมทัต (สุศักดิ์ เขมรสี). วิปัสสนาภูมิ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุญศิริการพิมพ์, ๒๕๔๘.

พระคันธสราภวังค์ (สมลักษณ์ คนธสาโร). ศึกษาวิธีเจริญสติด้วยภาษาง่าย ๆ. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยรายการพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๗.

พระธรรมธีรราชมหามุนี. หลักปฏิบัติสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระธรรมปิฎก. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระธัมมานันทมหาเถระ. นานาวิจิตร. ลำปาง : กิจเสรีการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พระบัณฑิตาภวังค์. In This Very Life รู้แจ้งในชาตินี้. แปลโดย พระคันธสราภวังค์, กรุงเทพฯ มหานคร : โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๐.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕.

พระภัททนต์อาสาสมมหาเถระ. ๑๐๐ ปี อัครมหาภิกษุญาณจารย์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๔.

พระเรสุภาเน จันทิมลระ สังฆนายกมหาเถร. อริยสัจ ๔. แปลโดย ดร.สุนทร พลาจันทร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๔. พระวิสุทธาจารย์. เนตติหารัตถทีปนี อุปจาร และ นย. แปลโดย พระธัมมานันทเถร. กรุงเทพ มหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓. พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. ปรมัตถโชติกะ ปริเฉทที่ ๙ เล่ม ๑ สมถกรรมฐานที่ปนี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท วี. อินเตอร์ พรินท์ จำกัด, ๒๕๔๗. พระมหาสมปอง มุทิโต. คัมภีร์อภิธานวรรณนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๗. พระโสภณมหาเถร. วิปัสสนานัย เล่ม ๑-๒. พระคันธสाराภังค์ แปลเรียบเรียง, กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีเอไอเซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๔๘. _____ มหาสติปัฏฐานสูตร. พระคันธสाराภังค์ แปลเรียบเรียง, กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวันการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๙. _____ วิปัสสนาขุณี หลักการปฏิบัติวิปัสสนา. แปลเรียบเรียงโดย จำรูญ ธรรมดา. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาสน์ไทย การพิมพ์, ๒๕๕๓. _____ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร. แปลและเรียบเรียงโดย พระคันธสाराภังค์. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาสน์ไทย การพิมพ์, ๒๕๕๒. ฝ่ายวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย. วิปัสสนากรรมฐาน. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสัทธัมมโชติกะ จัดพิมพ์, ๒๕๕๔. สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสมมหาเถร). อริยวังสปฏิปทา ปฏิปทาอันเป็นวงศ์แห่งพระ อริยเจ้า. กรุงเทพมหานคร : หจก.ประยูรสาสน์ไทย การพิมพ์, ๒๕๕๔.

หมวดที่ ๗ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

๑. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยผู้เรียน การประเมินประสิทธิผลในรายวิชานี้ ที่จัดทำโดยผู้เรียน ได้จัดกิจกรรมในการนำแนวคิดและความเห็นจากผู้เรียนได้ดังนี้ - ประเมินการสอนโดยการซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - ซักถามข้อสงสัยในรายละเอียดเนื้อหา - การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
๒. กลยุทธ์การประเมินการสอน ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการสอน ได้มีกลยุทธ์ ดังนี้ - แบบสอบถามประเมินผลสัมฤทธิ์การสอนโดยนิสิต - ผู้เรียนแสดงความเห็นต่อวิธีการจัดการเรียนรู้ - ผู้เรียนซักถามและอภิปรายเพื่อปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้
๓. การปรับปรุงการสอน หลังจากผลการประเมินการสอนในข้อ ๒ ได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอน ดังนี้ - การแจ้งผลการสอบย่อยและสอบกลางภาคให้ผู้เรียนทราบ เพื่อร่วมกันปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อหาวิธีพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหามากขึ้น
๔. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในรายวิชา ในระหว่างกระบวนการสอนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ในรายหัวข้อ ตามที่คาดหวังจากการเรียนรู้ในวิชา ได้จากใบงาน แบบฝึกหัด การสอบถามผู้เรียน การตรวจงานมอบหมายของผู้เรียน และพิจารณาจากผลการทดสอบย่อย และหลังการออกผลการเรียนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์โดยรวมในวิชาได้ดังนี้ - การทวนสอบการให้คะแนนจากการสุ่มตรวจผลงานของนักศึกษาโดยอาจารย์อื่น หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ใช่อาจารย์ประจำหลักสูตร - มีการตั้งคณะกรรมการในสาขาวิชา ตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยตรวจสอบข้อสอบ รายงาน วิธีการให้คะแนนสอบ และการให้คะแนนพฤติกรรม
๕. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา จากผลการประเมิน และทวนสอบผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลรายวิชา ได้มีการวางแผนการปรับปรุงการสอน และรายละเอียดวิชา เพื่อให้เกิดคุณภาพมากขึ้น ดังนี้ - ปรับปรุงรายวิชาทุก ๓ ปี หรือตามข้อเสนอแนะและผลการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ตามข้อ ๔ - เปลี่ยนหรือสลับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้นักศึกษามีมุมมองในเรื่องการประยุกต์ความรู้นี้กับปัญหาสังคมที่มาจากงานวิจัยของอาจารย์หรือสื่อแขนงต่าง ๆ